

Deel 1

De waarden als fundament; leerlingen betrekken bij de waarden en gedragsverwachtingen

Schoolwide Positive Behavior Support in een Nederlands Rebound jasje

Een verkenning van de start van SWPBS op de Rebound van het Flex College Nijmegen

Inleiding

In dit deel *De waarden als fundament; leerlingen betrekken bij de waarden en gedragsverwachtingen, School-wide Positive Behavior Support in een Nederlands Rebound jasje*, wordt beschreven hoe de Rebound van het Flex College met SWPBS gestart is en hoe zij de jongeren betrekken bij het vaststellen van de waarden, maar vooral hoe zij in een terugkerende cyclus steeds weer met eigentijdse werkvormen met hun leerlingen in gesprek blijven over de waarden van waaruit de Rebound werkt.

In het eerste hoofdstuk wordt een korte schets gegeven van de Rebound en wat SWPBS voor deze onderwijsvoorziening betekent.

In hoofdstuk twee wordt vanuit de theorie beschreven hoe er momenteel over 'waarden en waardenonderwijs' gedacht wordt. Ook wordt beschreven welke betekenis waarden in de jongerencultuur hebben en worden waarden besproken vanuit de SWPBS-cultuur.

In hoofdstuk drie wordt ingegaan op de werkvormen die de Rebound-medewerkers ontwikkeld hebben rondom de waarden van waaruit zij werken en hun ervaringen hiermee. Ook wordt het proces dat het team en de leerlingen hebben doorlopen beschreven.

Tot slot bevat hoofdstuk vier een aantal concreet uitgewerkte opdrachten die u kunnen helpen om met leerlingen in dialoog te gaan over waarden.

1 Rebound Flex ontmoet SWPBS

Schoolwide Posivite Behavior Support (SWPBS) mag zich verheugen op een toenemende belangstelling van het Nederlandse onderwijs. Een van de pioniers in het voortgezet onderwijs die vanuit de uitgangspunten van SWPBS wilde gaan werken, is de Rebound van het Flex College in Nijmegen. Het is interessant om na te gaan hoe zij in aanraking gekomen zijn met deze aanpak en hoe ze enthousiast geworden zijn over SWPBS. De medewerkers van de Rebound schetsen het beeld van hoe dit zo gekomen is en wat PBS toe nu toe gebracht heeft.

De Rebound en haar werkwijze

Samenwerkingsverbanden van scholen voor voortgezet onderwijs krijgen van de overheid subsidie om een reboundvoorziening in te richten. Ze hebben immers de taak om onderwijs te garanderen voor alle leerplichtige jongeren in de regio. Binnen het samenwerkingsverband voortgezet onderwijs Nijmegen VO is de Rebound een onderdeel van het Flex College Nijmegen e.o. De Rebound biedt tijdelijke opvang aan leerlingen met (gedrags)problemen van 12 tot 18 jaar voor wie de zorg die de eigen school kan bieden niet langer toereikend is. Rebound betekent: 'Je krijgt een nieuwe kans om te scoren'. De jongeren die in de Rebound komen, kunnen in hun eigen school niet meer goed scoren. Zij krijgen in de Rebound een tweede kans en werken met een specifiek programma aan een nieuwe start binnen het voortgezet onderwijs. De Rebound begeleidt gemiddeld 30 leerlingen per jaar. Doel is om de leerlingen zo snel mogelijk te laten terugkeren naar de eigen school of een andere school binnen het samenwerkingsverband. Om dit doel te bereiken is het nodig om onderwijs en begeleiding te geven aan kleine groepen leerlingen, met relatief veel faciliteiten, zodat er voor elke leerling een passend traject mogelijk is.

De uitgangspunten van de Rebound zijn:

- ▶ een positieve benadering met een focus op wat al goed gaat;
- ▶ versterking van de competenties van de jongeren, op basis van een persoonlijk werkplan;
- ▶ gezamenlijke verantwoordelijkheid voor alle partijen: leerling, ouders, moederschool, jeugdhulpverlening, leerplicht en Rebound;
- ▶ planmatige en gestructureerde aanpak, met didactische en persoonlijke ontwikkelingsdoelen;
- ▶ goede toeleiding en nazorg.

Het is dus een kleinschalige onderwijsvoorziening, waar veel persoonlijke aandacht voor de leerlingen in hun eigen levenscontext is en waar bij de professionals een sterke pedagogisch-didactische houding aanwezig is.

Kennismaking met SWPBS

De directeur van het samenwerkingsverband, Jeroen Rood is een paar jaar geleden op studiereis naar Amerika geweest. Hij kwam terug met enthousiaste verhalen over scholen waar gewerkt werd vanuit de SWPBS-waarden en met beloningssystemen. Onze eerste reactie was erg sceptisch: 'Dat kan passen bij de Ameri-

kaanse cultuur, maar dat gaat hier in Nederland niet werken.’ De directie wilde toch de mogelijkheden om SWPBS te implementeren voor het samenwerkingsverband onderzoeken. Na het nodige voorwerk van de directie werd Fontys OSO uit Tilburg uitgenodigd om een presentatie te verzorgen over hun visie over SWPBS en de implementatiemogelijkheden in de Nederlandse onderwijscontext. Er werd besloten om direct aan het begin van het nieuwe schooljaar in september 2010 te starten met een eerste studiedag voor het hele Reboundteam, onder leiding van een externe SWPBS-coach van Fontys OSO.

Start met SWPBS, een boeiend proces

Direct aan het begin van het studiejaar is de eerste studiebijeenkomst met het hele Reboundteam geweest. Daarin zijn de waarden aan de orde geweest met behulp van het waardenspel. Er is een uitvoerig teamgesprek geweest over de waarden en de betekenis ervan. Er zijn 22 verschillende waarden gekozen. Uiteindelijk is er tijdens de tweede studiedag gekozen voor de waarden: respect, veiligheid en verantwoordelijkheid. Het hele team was enthousiast om met PBS aan de slag te gaan omdat het erg nauw aansluit bij de uitgangspunten van de Rebound en vanwege de positieve benadering van leerlingen. Direct daarna is het PBS-team samengesteld. Bij ons werd het een BAG-team genoemd, omdat wij graag willen aansluiten bij de Nederlandse cultuur. Fontys OSO had de term BAG geïntroduceerd, wat staat voor Brede Aanpak Gedrag. Hoewel PBS als voordeel heeft dat het beter aansluit bij het internationale taalgebruik, kozen wij aanvankelijk toch voor de Nederlandse naam BAG. Later, vanuit het oogpunt van internationale uitwisseling en samenwerking zijn we toch de naam PBS gaan gebruiken.

Wat SWPBS gebracht heeft

Alle medewerkers vinden dat SWPBS veel gebracht heeft: een positieve sfeer, veel preventief handelen vanuit de waarden en de gedragsverwachtingen. Er zijn minder incidenten en er worden minder vaak leerlingen naar huis gestuurd. Dat komt doordat de verwachtingen concreet, duidelijk en eenduidig zijn. Besluiten worden steeds vaker genomen op basis van gegevens. Er wordt bewuster gewerkt vanuit een gefundeerde visie. Er wordt nu meer dan voorheen gekeken naar de groep in plaats van naar de individuele leerling met zijn persoonlijke handelingsplan. Bij de intake wordt aan leerlingen en hun ouders verteld vanuit welke waarden er op deze school gewerkt wordt. Maar ook op didactisch gebied is er meer uniformiteit gekomen; er zijn weekplanners ingevoerd, er wordt met Rubrics gewerkt. Een Rubric is een instrument om vaardigheden te beoordelen. Het maakt aan leerlingen duidelijk wat goed ging en wat minder goed ging, waardoor leerlingen zichzelf nieuwe leerdoelen kunnen stellen.